

HUMANITAS

(TESTVÉRISEG)

A JÁNOSRENDI SZÖVETSÉG HIVATALOS LAPJA

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:

AZ UNIO □ TAGJAIBÓL ALAKITOTT SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

CUPRINSUL

Fr.: dr. P. G.: Munca teoretică și practică.
Situția mondială a francmazoneriei.

Fr.: Hans Prager: Experiența masonică.

Fr.: E. J.: Francmazoneria maghiară
în secolul XVIII.

Cuvântele lui Tolstoi.

Iluminarea lojei Gömör.

Fr.: L. Sch.: Poem de lanț.

Francmazoneria din țară.

Informațiuni.

TARTALOM

Dr. P. G. tv.: Élméleti és gyakorlati munka.

A szabadkőművesség világhelyzete.

Hans Prager tv.: A szabadkőműves élmény.

J. E. tv.: A XVIII. század magyar
szabadkőművessége.

Tolsztoj szavai.

A „Gömör“ páholy megvilágítása.

Sch. L. tv.: Láncvers.

Belföldi szabadkőművesség.

Hírek a nagyvilágból.

INHALT

Br.: Dr. P. G.; Theoretische und
praktische Arbeit.

Die Weltlage der Freimaurerei.

Br.: Hans Prager: Das maurerische Erlebnis.

Br.: J. E.: Die ungarische Freimaurerei
im XVIII. Jahrhundert.

Tolstois Worte:

Die Erleuchtung der □ Gömör.

Br.: L. Sch.: Kettenlied.

Freimaurer im Inlande.

Nachrichten.

Szabdkőműves-irodalom

Balassa József: Kossuth Amerikában. 250 P.

Balassa József: A szabdkőművesség története. 1— P.

Balassa József: A szabdkőművesség kézikönyve. (Káté.) I. Inasfok 150 P.

II. Legényfok. 1— P.

III. Mesterfok. 1— P.

Az itt felsorolt művek megrendelhetők a „Testvériség” kiadóhivatala útján.

DENTAL-DEPOT Dr. BLATTNER

ORADEA

Strada Dr. Aurel Lazar No. 4.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Kiadó!

Kiadó!

HUMANITAS

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

Elméleti és gyakorlati munka

Dr. P. G. tv.: felszólalása az Unió □ 1936. április 1-én tartott munkáján az oktató munka jelentőségére vonatkozó vita során.

Az elméleti, vagy a gyakorlati munkának van nagyobb fontossága? Azt hiszem testvéreim, hogy ezt a kérdést amíg lesznek olyanok, akik az emberi közösség javára dolgozni vágnak, ameddig emberi szív és értelem az ember boldogulására új utakat keres, mindig fel fogják tenni és sohasem fogják véglegesen az egyik, vagy másik nézet javára eldönteni.

Bizonyos vagyok benne, hogy éppen úgy vitatták ezelőtt 150 évvel a régi sz. k. □ □ és talán éppen a szelid Kazinczi emelte ki az elméleti munka fontosságát, Martinovits pedig a gyakorlati munkára, mint egyedül értékkel bíró munkára esküdött. És abban is bizonyos vagyok, hogy utódaink 100 év múlva éppen így fognak vitázni ezen a kérdésen.

Ez nemcsak természetes, hanem helyes is! A teremtő munka forrása mindig a gondolat, de a legszebb gondolat is meddő marad, ha elmulasztjuk cselekedetek útján gyakorlatilag kiépíteni.

Szerencsére a gondolatnak lényegében, természetében rejlik a törekvés, hogy cselekedetekben nyilvánuljon meg. Ezért van az testvéreim, hogy minden egészséges vérkeringésű, élettel telt □-ban megtaláljuk a két nézet képviselőinek örökös versengését. Vannak, akik főképen arra törekszenek, hogy felismerjék az igazságot a maga tisztaságában és egyszerűségében, és vannak, akik annak a gyakorlati életben való megvalósítását sürgetik, Minél hangosabb ez a vita, minél nagyobbak a látszólagos ellentétek, annál nagyobb legyen a mi örömünk, mert ez mindig a □ vitálítását, lendületét és hasznosságát jelenti.

Az igazi kérdés azonban, ami az alkotni vágyó testvéreket valóban izgatja az, hogy miben áll az alkotó munka, a gondolatoknak tettekben való megvalósítása?

A legtöbb ember gyakorlati munka alatt azt érti, aminek eredménye azonnal látható és megfogható. Ezek a szövetség alkotó erejét ennek anyagi erejében látják. Azon véleményen vannak, hogy az elmélet önképzőkörré teszi a □-t, a belső elmélyedés meddő filozofálássá lesz, amiből kevés haszon háramlik a szenvedő emberiségre.

Mi tehát a teendő? Mi a szk.-ség célja s általában miért van szk.-ség? Szk.-ség azért van, mert vannak olyan emberek, akik nemcsak intelli-

gens megértés útján, hanem egy belső megérzés, egy soha le nem csillapítható belső elégtelenség tüzetől hajtván, nem tudnak nyugodtan élni, aludni, élvezni akkor, amikor maguk körül annyi igazságtalanságot, szeretetlenséget, a gyengébbeknek és ügyefogyottabbaknak oly nagy mérvű kihasználását, háttérbe szorítását és kizsákmányolását látják. Vannak emberek, akikben valamiféle, — talán szociális lelkiismeretnek nevezhető — belső önellenőrzés mozdult meg. Ezek az emberek természetesen keresik egymás társaságát, egymástól várnak biztatást, támogatást, a közös teendőik megbeszélését és végrehajtását. Ameddig lesznek a világon ilyen emberek, mindig lesznek szk. □□ is, ilyen, vagy más formában.

Ha a szk.-séget mint szervezetet ez emberi léleknek ilyen „szociális lelkiismeret” érzése hozza létre, akkor céljának elérésére a legszükségesebb teendők mibenlétét is ez fogja meghatározni: *a szociális lelkiismeret feltámasztása, erősítése magunkban és másokban*, — mert csak ennek lehet eredménye egy igazságos társadalmi együttélés: az emberi Testvériség uralomra jutása.

A testvériség érvényrejuttatását azonban nem lehet elérni csupán jótékonykodással, erkölcsi elvek hangoztatásával, vagy szabadságjogok követelésével.

A szk.-ség nem jótékonykodás a szó régi értelmében.

A pénzt, adományokat osztogató jótékonyosság lehet egyéni erény, de az ilyen jótékonyagnak világszervezetbe tömörítése nem lenne egyéb, mint az igazi testvériség kicsufolása, a kizsákmányolás folytonos igenlése és állandósítása, mert az igazságtalanságok gyökeres megszüntetése és a gyengébb felemelése helyett, meghágná az emberek két táborba, a koldusok és a gazdagok táborába való osztottságát.

Akik a testvériséget abból a magas szempontból nézik, amelyből a szk.-ség nézi, azok nem a szegénység, hanem a szegénység *okának* megszüntetésére kell törekedjenek.

Mit érne ha egyik napról a másikra minden embernek milliókat tudnánk juttatni? Előbbre vinnénk talán ezzel az emberi társadalmat, megszüntethetnénk a nyomort és szenvedést?

Azt hiszem, éppen ellenkezőleg: növelnénk azt. Az általános, mindenkit érintő vagyoni segítség lehetetlenség.

Az egyéni segélyezésre ott vannak a jótékony egyletek és a jóérzésű emberek ezrei.

Ha az emberek között jólétet akarunk támasztani, akkor a szegénység forrását kell megkeressük és kiapasszuk. És ez a forrás a *tudatlanság* és *előítélet*.

De az általános erkölcsi nevelés és tudományos oktatás sem a szk.-ség feladata. Ezt egészen jól végezhetik az egyházak és iskolák a maguk jól kiépített szervezeteivel, gazdag vagyoni alapjaikkal.

A szabadságjogok hangoztatása és követelése — bármily tetszetősen is hangzik — szintén nem lehet gyakorlati programja a szk.-ségnek. Mert — testvéreim — tegyünk különbséget az u. n. politikai szabadság és az ember belső szabadsága között.

A politikai szabadság lehet társadalmi, osztály- vagy tömegmegmozdulásoknak eredménye, amelyek maguk részéről bizonyos mértékig valóban a felvilágosultság terjedésére vezethetők vissza. Mégis, ez a politikai szabadság, mely nem az egyén belső küzdelmeinek gyümölcse, éppen olyan könny-

nyen veszendőbe mehet egy ellenmegmozdulás következtében, mint amilyen könnyen megszereztetett. Az egyedül értékes: az ember individuális, belső szabadsága, ami az előítéletek és tudatlanság korlátainak levetésében áll, mert ez marandó és örökérvényű. Amíg az ember ezt meg nem szerzi, addig a kívülről jövő szabadsággal sem tud élni, vagy pedig egyenesen visszaél vele. Ellenben az előítéletektől megszabadult ember láncokra verve is szabaddabb, mint azok, akik láncra verték.

Mi legyen tehát a szk.-ség gyakorlati programja?

A szk.-ségnek kötelessége a nyomor és szenvedés enyhítésére sietni, kötelessége a tudás és erkölcsi nemesbülés útját minél szélesebbre egyengetni, kötelessége az emberi szabadságjogok érvényesüléséért küzdeni, de e munkájának nem szabad a *tüneti kezelés nivójára korlátozódni, hanem le kell nyuljon a bajok forrásáig.*

Ha mi az Ember megbecsülését, a gyengébbek felemelését, a testvériség kiélését tüztük magunk elé eszmény gyanánt, akkor azt nem tehetjük más-ként, mint ha ezt az eszményt mindennapi életünk apró, kis teendőibe beleépítjük. *Mert sohase felejtjük el, hogy ezt a munkát nem a szk.-ség végezheti el, hanem a szk.-ek.* Nem anyagi javak adományozásával, nem kétesértékű jogok követelésével, erkölcsi igazságok szónoklásával, hanem a nekünk megadott egyszerű lehetőségek és mindennapi alkalmak kihasználásával. Ehez nem kell tudományos felkészültség, szónoki képesség, nem kell diploma, sem gazdagság anyagi vagy értelmi kincsekben. Elvégezheti és el kell végezze, ha magát szk.-nek tartja, az iparos, földmivelő, kereskedő, ügyvéd, orvos, tisztviselő, vagy bárki más.

Az igazi „Emberi“ nics külső műveltséghez, a lélek nemessége nincs társadalmi álláshoz kötve. A munka még anyagi áldozatot sem kíván, csak annyit, hogy mindenki a maga kisebb, vagy nagyobb munkakörén belül a vele érintkezőket testvérének tekintse és e szerint bánják velük.

A kereskedő, iparos jó pénzért jó árut adjon. Mennyire másként alakulna ki az emberek egymásközötti megbecsülése, ha soha senkit rossz áruval meg nem csaltak volna!

Az ügyvéd, orvos ne csak kereseti forrást lásson a hozzá forduló ügyfélben, hanem szenvedő embertársát. Egy jó szó, egy szives biztatás már fél gyógyulás, mert az Emberhez szól.

Milyen sokat tehet egy tisztviselő embertársaiért! Nem szükséges egyéb, mint az, hogy legyen barátságos és előzékeny.

Az embereknek annyi vizsautasításban, méltatlan elbánásban van részük, hogy a legkisebb jó szóért, előzékenységért szivből hálások. Ha kérésük teljesíthetetlen, akkor is egészen más lelki állapotban, megnyugvással távoznak, ha szépen beszélünk velük. Kicsinynek látszó dolgok ezek, de higgyétek el testvéreim, mindig igen kicsiny dolgokon szoktak mulni a nagy dolgok! Mennyire más volna az emberek felfogása az államról, a kormányzásról, a hatóságokról, az állammal és társadalommal szemben fennálló kötelességekről, ha hivatalos ügyeik elintézése közben mindig előzékenységgel és szivességgel találkoznának. Gondolkozunk ezeken a jelentéktelennek látszó kérdéseken és azt fogjuk látni, hogy a lényeges és lényegtelenről alkotott fogalmainkat ugyancsak revízió alá kell vegyük.

Gyakorlati munkát intézmények nem végezhetnek, csak egyének.

Az egyén pedig csakis eszményének a mindennapi élet kis dolgaiba való beépítésével végezheti.

Ehhez azonban szükséges, hogy az eszmény mint világító fáklya állandóan ott lobogjon öntudatunk előterében. Folytonosan táplálnunk kell olaját. Folytonosan ügyelnünk kell égésére, élesztőnünk kell, mint egykor a Vesta-szüzek élesztették a lángot: az emberben lakó istenséget symbolizáló örök tüzet.

Ez a munka nem könnyű. Állandó felkészültséget jelent az áldozatra testvéreinkért. Állandó erőfeszítést, kitartást, feltörekvő önzésünkkel való állandó harcot, végeszakadatlan küzdelmet. A durva kő csiszolását, de nem a más kővének, hanem a magunk kővének csiszolását.

Mert nem tudunk másokat megjavítani, míg magunkat meg nem javítjuk. Nem tudunk másoknak békeséget adni, míg meg nem teremtettük a magunk belső békeségét. Nem tudást és szabadságot adni másnak, míg magunkat fel nem szabadítottuk az előítélet és tudatlanság alól. Nem tudunk testvéri viszonyt teremteni az emberek között, amíg bensőnkben nem valósítottuk meg a testvériség kötelességeit.

„Állítsd lámpádat szélőtől védett helyre, ha azt akarod, hogy nyugodtan és tisztán világítson!” mondja a hindu bölcs.

Hogyan világítsunk mi embertársainknak, ha a lámpánk fondorkodó szellőnek kitett táncoló lángja sötét árnyékot vet utunkra?

Testvéreim, én azt hiszem, hogy az igazi gyakorlati munka forrása és alapfeltétele mégis a magunk durva kővének csiszolása!

Testvéreim elmondtam erről a kérdéstről gondolataimat.

Felszólalásommal nem akartam eldönteni a bívítást. Hadd folyjon csak tovább, mint örvendetes bizonyítéka a ti lelketekben ágaskodó szociális lelkiismeretnek.

A szabadkőművesség világhelyzete.

A Svájcban székelő *Association Maçonnique Internationale* nagykancelárja, John Mossaz tv.: az A. M. I. hivatalos közlönyében, a *Bulletin*-ben rövid beszámolót ad olvasóinak a székesség világhelyzetéről. Ebből a beszámolóból vesszük az alábbi sorokat:

— A lefolyt év a megpróbáltatások és küzdelmek időszaka volt a szabadkőművesség számára. Még soha nem támadták minden fronton ilyen heveséssel és ilyen nyilvánvaló illoyalitással. A gazdasági egyensúlytalanság, mely az egész világon pusztít, kétségtelenül kivételesen alkalmas talaj a gyűlölet vetése számára. A mi ellenfeleink is pokoli ügyességgel használják a nyomort, mely magában is rossz tanácsadó, hogy a forradalmat prédikálják különböző, látszólag egymással ellentétes politikai rendszerek javára, melyek azonban mindannyian egy eredmény felé törnek: az egyénnek egy olyan kollektivitás alá rendelésére, amelyet kényekedve szerint és minden ellenőrzés nélkül irányíthat valamely kiváltságolt oligarchia, vagy egyik-másik vakmerő hisztrio.

— A mi öreg Európánk is számos példáját mutatja az olyan nemzetnek, melynél a kizárólagos hatalom vagy egyetlen embernek a kezében van,

vagy pedig egy szűkkörű csoport javára gyakorlódik. Pedig azok a viszonyok, melyek közé ezek a népek kerültek, kinyithatnák a szemét mindazoknak, akik még a szabadság boldog állapotában élhetnek, és meggyőzhetnék őket arról, hogy a totalitáros és féktelen uralomra épült államok egyike sem tudta eddig megtalálni a válság megoldásának módját és nem tudta enyhíteni legkevésbé sem a nyomort, mely az általános gazdasági egyensúlytalanságnak következménye.

— Tízmilliókra lehet tenni annak a gazdasági és politikai szervezkedésnek áldozatait, amely nem tudott hozzáalkalmazkodni a termelésben létrejött haladáshoz és amely még mindig nem tud beleegyezni a javak méltányosabb elosztásába. A munkátlanoknak ez a tömege súlyosan terheli az államok költségvetését. Tekintélyes összegeket áldoznak rájuk az összesség munkájának jövedelmére kirótt adókból — anélkül, hogy az ilyen áldozatot bármilyen közhasznú és termékeny intézménnyel kárpótolnák, pedig nyilvánvaló, hogy a súlyos problémát ilyen úton minden bizonnyal nem fogják véglegesen megoldani. És nem fogják megoldani azzal sem, hogy a munkanélkülieket fekete, barna, zöld vagy vörös ingekbe öltöztetik. E megszámlálhatatlan tömeg hivatalos megszervezését, felhasználásával arra, hogy elnyomja minden ellenzékét annak a kormánynak, amely fizeti őket, talán valamilyen látszólagos rendet elérhetnek, felkelthetik esetleg azt az illúziót, hogy a nép teljesen beletörődött kormányzó rendszerébe, de nem akadályozhatják meg a gazdasági össze-visszaságot, mely feltartóztathatatlannal megy tovább a maga útján a végleges romlás felé. És minthogy bármilyen áron is el akarják majd kerülni a rendszer bukásának beismerését, a siker látszatának megmentése érdekében el fogják küldeni az ifjúságot, a nemzet reményét és jövőjét a harcterek pusztulásába. A nemzet, az anyák és feleségek fogják megfizetni azoknak a gonosztevőknek működési költségeit, akik országaikat olyan kalandokba hajszolják, amelyekről már előre nem lehet remélni semmi jót.

Veszedelemes reformátorok azok, akik nem értik meg, hogy a világ csak mélyreható reformok árán gyógyulhat meg a bajából s ehelyett mindenek előtt a létezőt akarják elpusztítani anélkül, hogy biztosítékuk volna a tökéletesebb újjáépítés lehetőségére. Akik pedig passzivitásukkal csendben támogatják ezt a propagandát, akarva-akaratlanul szintén előidézői lesznek az ilyen forradalom által okozott pusztulásnak és nyomornak, amely őket is el fogja söpörni.

A társadalom ilyen megújítóinak, bármilyen politikai „credo“-hoz tartozónak is vallják magukat, az a közös vonásuk, hogy teljesen semmibe veszik az ember méltóságát. Az ember nem több számukra, mint kerék az általuk elgondolt nagy gépezetben, jelentéktelen sakkfigura, amellyel tetszésük szerint játszhatnak, nem törődve erkölcsi és szellemi egyéniségével. Ez az oka, hogy mindenütt támadják a mi rendünket és igyekeznek ledönteni a mi szentéjeink oszlopait. Mert mindannyian tudják, hogy ezeken a helyeken az embertársak szeretetét, a gondolatszabadság tiszteletbentartását és a testvériség elvének érvényesítését tanítják.

A szék-ég fénylő csillaga a múlt év folyamán megszűnt világítani több olyan országban, ahol a vélemények szabadságát eltörölték... Mi mélyen együttérzünk azokkal a tvv kel, akik csak rejtve tarthatják fenn a testvériség láncát, amely erősíti és fenntartja a hitünket az emberiség tökéletesebbé válásának lehetőségében. Annak az emberiségnek tökéletesedésében, mely az eléje

tornyosuló akadályok ellenére is minden bizonnyal újra meg fogja kezdeni haladását az egyetemes testvériség felé. Határokon át és minden akadályokon keresztül első sorban is ezekhez a tvv-hez intézzük legmelegebb jókívánságainkat. Legyenek meggyőződve és legyünk benne biztosak mi is, hogy az ember, aki egyszer már megismerte a szabadság értékét, nem tud tartósan visszasülyedni semmilyen dogma rabszolgájává; legyenek meggyőződve, hogy ha az ember fizikai lényét rá is lehet kényszeríteni a nyers erő előtti meghajlásra, de semmiféle erő nem fogja soha arra kényszeríthetni, hogy eszével ne gondolkozzék.

Mikor ez a világ, mely saját nyomorúságának okozója, egyszer meg fogja elégelni a gyűlöletet, akkor a mi oltáraink tüzenél gyújtja majd meg a szövetenkét, mert akkor tudni fogja már, hogy ez az a világosság, amely nem csalja meg őt.

A szabadkőműves élmény

Irta: Hans Prager tv.: (Bécs)*

Háromféle élményen megy át a szabadkőműves a páholyban: a *rituale* a kedélyére, a *testvériség* a szívére, a *szellem* a gondolkodására hat. És három féle dolgot juttat a szabadkőművesség a testvérnek: szertartásainak emelkedett jellege, melyet a szk. szimbolika szolgál, kielégíti azt az emberi szükségletet, mely a képzeletnek megfelelő helyet juttat az életben; a barátság, melyet az igazán érző ember nem tud nélkülözni, itten sohasem hagyja el őt; a szellemi munka, melyet a páholyban végeznek, polgári életét összeköti a kultúra nagy kérdéseivel.

A „keresőt“ ünnepélyes módon veszik fel, „avatják“ testvérré. Ünnepi munkákon folyik le fejlődése az inasfoktól a mesterfokig. Ünnepélyes módon hívják meg vendégül a nővéreket és méltatják az érdemes testvéreket. És ha a halál egy testvért a közösségből kiszakít, akkor emlékét megragadó gyász munkával tisztelik. Minden „rendes“ munka emelkedett jelleget kap a komoly és szép rituálé által, mely megkezdésétől bezárásáig kíséri.

A szabadkőműves élmény esztétikai, erkölcsi és szellemi. A szellemi élmény a szabadkőművesség céljaiban és tevékenységében gyökerezik. Az erkölcsi elválaszthatatlan azoktól a követelésektől, amelyek minden tv. számára felfevődnek. Az esztétikai élmény pedig a páhollyal, mint helyiséggel és a páhollyal, mint gyűlekezettel áll olyan szoros kapcsolatban, hogy a szabadkőműves élmények gyújtópontjába kerül. Erkölcsi és szellemi humanista lehet az ember akkor is, ha nem szabadkőműves, de esztétikai élményhez csak a páholyban juthatunk. Ez a szabadkőműves külön élménye, melynek hiányában nem is nevezheti páholy-szabadkőművesnek magát. Az ősidő óta szokásos rituálé hagyományainak erejével egybefogja a humanizmus történetét a szabadkőművesség történetével. Ezáltal a szk. élményre gyakorolt szubjektív-lelki hatás kiegészítődik a rituálé objektív-történeti küldetésével is.

A rituálé, mellyel a páholy dolgozik. szimbolumok és szimbolikus cselekményekből összetevődő szertartás. A szimbolum által szemléltetővé válik

* Hans Prager „Belehrungsschrift für Suchende“ című kéziratából.

az, ami szellemi, konkrétizálódik, ami különben elvont dolog maradna. Hogy mennyire mély szükséglete az embernek a szimbolika, azt napjainkban a rossz oldaláról is átélhetjük. A nyárspolgár jelentéktelenségében tönkremenne, ha hatalmasak nem állítanak egy bizonyos lobogó mellé, mely mögött egyszerre valaki, még pedig háborus pátrióta lesz belőle. Ez a lobogó a nemzetet nem a népért való békés küzdelmében, nem kulturális és bizonyos területen gyökerező egységében jelképezi, hanem háborus ösztöneinek jelképeül szolgál. A nemzeti gondolatot, amely szellemi világhoz tartozik, elfedi általa a nacionalizmus bálványá, mely hatalmi jelenségekkel van összeshűződve. A szimbolumnak ezt a gyakorlati érvényesülését a tömegekben ma gyakran tapasztalhatjuk. De a páholyban kizárólag békés szellemi és kulturális munka jelében érvényesül a szimbolum, mely mélyebben véve a teremtő élet általános jelképe. Manapság a felvilágosodott ember azt hiszi, hogy nélkülözheti a szimbolumokat; ez azonban tévedés. Az erős hatás, mely a páholy munka szimbolikus jellegéből ered, legjobban bizonyítja, hogy felvilágosodást és szimbolizmust szerves egységbe lehet összefogni.

A páholyban használatos szimbolum-rendszert három részre oszthatjuk fel: *dologi szimbolumokra*, melyeket a kőműves munkájától kölcsönzünk s amelyek, mint *statikus szimbolumok* a műhelyt és ezzel együtt az elvégzendő munkát jelképezik; ez a statikus szimbolika Salamon templomára vonatkozó jelképes rámutatással koronázódik be és szimbolikus jelekkel van jelen a páholyban is; *cselekmény szimbolumokra*, melyek a szabadkőműves műhely szellemi kincsestárából származnak és mint *dinamikus szimbolumok* a keresőt vagy a testvért a saját bensőjében végzendő munka feladatára figyelmeztetik, mint alapfeltételére minden gyümölcsöt hozó külső munkának; ez az élő szimbolika, mint szimbolikus cselekmény a vándorlással koronázódik be, ami sorsa minden szellemi embernek — és végül a *halál szimboluma*, melynek a szabadkőművességben olyan nagy szerepe van; ez a véget jelképezi, mely az örök kutatóra vár, mint minden ellentét megbékülése, mint a lelki egyéniség és az anyag, a lét és a mozgás, a nyugalom és a vándorlás, a fény és a sötétség közti különbség megszűnése. Ezért van ennek a szimbolumnak olyan mélységesen nagy szerepe a páholyban akkor is, ha a páholy munka nem a fizikai halálra való visszaemlékezéssel áll kapcsolatban. A szabadkőművesség halál-szimboluma szemléltető jele a testvérré váró legmagasabb kötelességnek, hogy a halállal szemben is, már az életben tökéletességre, ellentétek eloszlására, megváltásra törekedjék. A halál szimbolumából így az élet és a teremtés szimboluma lesz, amelynek nem szenvedő, hanem cselekvő jellege van.

Ezeket a szimbolum-köröket három jelenség kíséri és tartja össze, melyeknek jelentős szerepe van a páholy munkában: a szám, a fény és a hang jelensége. A hang jelensége a beszédekben és zenében nyilatkozik meg, ami a páholy munka ünnepi keretéből nem is hiányozhatik.

Nyilvánvaló, hogy a páholy-szimbolika által nyújtott élmény, bár esztétikai területen gyökerezik, kisugárzik innen a metafizikai és vallási világ magasságaiba és mélységeibe is. A páholy gazdag és a képzetet annyira megmozgató szimbolikája összhangba hozza az emberi élményt a lelki szükségletekkel, kikerüli azt, hogy a testvérek lelki szükségletei és képességei közötti különbségek érték-kérdésekké merevedjenek, egyenlővé teszi mindenkiket, hiszen lelki életükben az emberek mindannyian és örökre Isten fiai.

Amit tehát a szabadkőművesség így a testvéreknek nyújt, az titok és

szavakban kifejezhetetlen. Csak az élheti át, aki a páholyhoz hozzátartozik. Az annyi vádaskodásra alkalmat adó szabadkőművesi titok lényege éppen abban áll, hogy elmondhatatlan dolgot rejt magában. És ez az elmondhatatlanság szorosán összefügg a szabadkőművesi szertartás szimbolikus jellegével.

„Évszázadokon át szokás volt, hogy a bölcsesség misztériumait nem közvetítették a nép megérthető anyanyelvén, hanem csak idegen nyelveken foglalkoztak vele. A bölcsesség így egy bizonyos osztály kizárólagos tulajdona volt. Véleményünk szerint azonban ezt minden ember közös tulajdonává kell tenni...“ (Comenius). Nos, a páholy munkája egy ilyen kísérlet arra, hogy megteremtjük a bölcsesség közös nyelvét, mely mindenki számára megérthető, mert az élmény mélységeibe nyúl le.

Még valamire mutassunk rá, ami a szabadkőműves szimbolika erkölcsi jellegét a legnemesebb módon bizonyítja. A kőművesség szimbolumaihoz hozzátartozik a kötény. A munkában levő munkást jelképezi. De egyetlen igazi szabadkőműves nem hiszi, hogy egyedül a szabadkőművesség volna az, amely a föld kulturális kincseinek őrzésére és a kultúra továbbfejlesztésére van hivatva. Ellenkezőleg, a szabadkőműves gondolkozásra jellemző az az őszinte hit, hogy a szabadkőművesség a világ humanitárius törekvéseinek csak egy részét képezi, hogy „kötény nélküli szabadkőművesek“, mint teremtő és értékes személyiségek szintén igen nagy számban vannak ezen a világon. A páholyok nem különítik el magukat büszkén a kultúra többi képviselőitől. A „kötény nélküli szabadkőműves“ kifejezésben, amit szimbolikájukba tudnak besorozni, már megnyilvánul az a szerénység és odaadás, amely a szabadkőművesnek, mint a kitűzött munka szolgájának különös kötelességei közé tartozik. Amennyire egy titok tulajdona elbizakodottá teheti az embert, annyira kiegyenlít ez a beismerés minden túlzást ebben az irányban. A szabadkőműves így helyreállítja úgy magában, mint a külvilággal való vonatkozásában azt az egyensúlyt, amelyen az emberi jogok egyedül alapulhatnak

A XVIII. század magyar szabadkőművessége

Irta: dr. J. E. tv.:

(Folytatás)

XVIII.

Vallomását a szabadkőművesség társadalomjavító céljairól a következő szavakban fejtí ki Kármán: „Az épület, melyen munkálkodunk, nem szükséges, hogy mindjárt hitetlenség vagy új vallás legyen: lehet azoknál jobb; nem szükséges, hogy az erkölcstelenség hajléka legyen, midőn az igaz erkölcs adta valódi boldogságnak temploma lehet. Az épület nem veszedelmes államfelforgatás, nem forradalom, habár hosszú évek során keresztül tett előkészítés által észrevétlenül javulást idéz is elő.

A tudományok országában, mely nagy tér a fölvilágosításra, a fölfedezésre! A régieknek hány ismerete előttünk, újabbak előtt ismeretlen; ellenben ugyan mennyi az, mivel az újabbak többet tudnak a régieknél? Vajjon ezek titkos tanítás által, mely a régieknél oly közönségesen, sőt inkább mindig alkalmaztatott

nem vezethettek-e a mi-szent rendünkre? Hátha ama sötét századokon át, midőn minden tudomány eltűnt, és a földet pusztá sötét csend fedte és amelyekbe épen sokan helyezik a rendnek keletkezését, hátha az lett volna a megőrző, és azután a letétemény gondviselője, ahol az emberiség geniussai ölelkeznek és jobb tudományokat, mintegy kincset biztonságba letesznek!

Arra nézve megegyeznek a vélemények, hogy nem minden tudomány való mindenkinek és hogy igazságok az általános használat, a nyilvános ismertetés által megszűnnek jótéteménynek lenni. Hátha tehát épen a titokzatosban rejtve leg-nagyobb, leghathatósabb ereje? S az nem monopolium, hanem csak a szükséges óvatosság, ha a rend azokat csak kevesekkel és megpróbáltakkal közli.

Lehetnek (és aligha nem vannak is) titkok magánosok birtokában és lehet-nek házukban is, amelyek, mihelyt kinyilatkoztatnának, a háznak és magánosnak bukását maguk után vonnák. Nem lehet-e a rend is ilyféle titkok birtokában? Nem lehet-e, sőt nem kell-e, hogy keletkezésének, fejlődésének, viszontagságainak története e titkok közé tartozzék?

Sőt nevének is annak kellene lennie, de sőt még létezésének is. E fölte-vésből kiindulva, gyanításnak merek is kifejezést adni, melyet ha tévedek meg fog bocsátani a belátással bíró ember. Az első fokok titkai főleg a rend történetéből állanak, de belsejére nézve csak mintegy távol intést adnak. De vajon az első fokok feladata nem az-e csupán: megismerkedni a rend viszontagságaival, törté-netével? Valaha, midőn senki más, csak a felvételt tudott a rejtettek létezéséről akkor már az is nagy része volt a titkoknak, tudhatni, hogy léteznek és e szokást talán megtartották mai napig. Ami egyébként nagy nemes célról távol ujjmutatás adatik, az a tanoncra nézve érthetetlen.

E távol célokból más alárendeltek folynak ki. A minden emberekre kiter-jedő jótékonyosság nem annyira cél, mintsem tulajdonság, mint az erkölcsi tökély következménye, melyet a rend, tagjainál vagy feltételez, vagy elérni óhajt.

A testvéri szeretet nem annyira végcél, mint inkább az a szellem, mely a jelképekben a templom fölé törekvő szeretetlángban oly szép kifejezést talál, a szellem, melynek mindenkit lelkesítenie kell; az utolsó végcél eléréséhez eszköz, a testvérülés és az egyesülés lényege.

Mind a kettő azonban azon értelemben, melyet valamely cél természetéről fentebb kifejtettem. Mégis csak cél. Csak arra, hogy jót tegyünk, hogy egymást segítsük és támogassuk, fölöttébb nagy lenne ez apparatus. De ezeket is kell céloznia, mert, ezek a rend természetéhez, consistentiájához tartoznak.

Itt alkalmazom a tanonc oktatás egy mondatát. „Itt az ember — úgymond — önnöntalálta, nem elfanult igazságokat lel”. Valóban lelünk nem is keresett, de sőt nem is szándékozott célokat és előnyöket. A viszonyok különfélesége vál-tozatai számtalan alárendelt, levont célokat idéznek elő, melyek vagy esetlegesek, vagy helyiek, vagy pedig személyesek is. Egy nagy egész minden szempontból mindenkire nézve vonatkozásában más, anélkül azonban, hogy saját lényegéből veszítene.

Már-már hypothezisekbe és gyanításokba tévedek; minthogy azonban főlem gyanításnál egyebet nem is lehet követelni, itt még egy fejtegetést kozkázatok.

Ugyan ama tételből magyarázom én ki a rendszerek különféleségét, melyek rendünkben annyi meghasonlást és különbözőést okoztak. Mindegyik más-más szem-pontot foglalt el, saját individuális viszonyaihoz képest, mindenik más-más utat vett de mégis annélkül, hogy veszélyeztetné az utolsó nagy végcélt, hogy veszélyez-tetné az egészet. Talán épen ez az, a mi tökéletességét inkább előmozdítja.

Mindnyájan testvérek — mindnyájan egyforma testvéri szeretettel átkarolandók.

Ime ennyit merész gyanításainkról! — Még egyszer! A főkéletes magasabbra emelkedett testvér nem fogja félre ismerni tisztá érületemet — testvéri nyájassággal fog engem gyöngéden helyre igazítani és együgyüségem fölött mosolyogva, tévedéseimet megbocsátani". Ime ez Kármán vallomása a szk.-ség mellett.

A dégi Festetich-levéltárban Kármán szabadkőművességére vonatkozólag az alábbi eddig teljesen ismeretlen adatokat találtam.

Kármán neve legelőször a dégi levéltár szabadkőműves anyagának 8-ik kötete 5-ik oldalán fordul elő saját aláírásával. Ez a jegyzőkönyv 5792 (1792) IX. hó 17-éről kelt. Az összejövetel célja: „Zu Gründung, und Eröfnung einer gesatzmässig, und vollkommenen neuen genannt zur Vereinigung.“

Kármán aláírását őrzik még a következő jegyzőkönyvek 1792. nov. 22, 1792 nov. 24. (ez utóbbin Sigray is részt vett.)

1794 VI. 13-iki tárgy „Aufnahme der Freyen Menschen Caspar Payor“ felvételén ott van jóbarátja Kármán is. A jegyzőkönyv megőrizte Pajor mélyenjáró szabadkőművesi esküjét és vallomását.

1794. VI. 24-ikén ismét együtt találjuk Kármánt és Pajort, továbbá Kilián könykkereskedőt, Kármánék körének kiemelkedő alakját is.

1794. VIII. 5-én tartja a két páholy (pest-budai) közös összejövetelét. Kármán ezen nem vesz részt, de ott vannak Kilián, Pajor, Széplaky és Gyürky. Ezen a gyűlésen olvassák fel Kazinczy ajánlólevelét Szlávgy György érdekében.

1794. XI. hó 4-én az egyik testvér, Wörös a jakobinusok ellen beszél. A munkán részt vesz Pajor is.

1794. XII. hó 2-ikán Pajor, Kármán és Kilián ismét jelen vannak.

1794. XII. hó 4. jelen vannak többek között, Kármán, Kilián és Pajor.

1794. XII. hó 10-én csak Kilián jelent meg.

1795. IV. 14-én ismét csak Kilián nevével találkozunk az ismertebbek közül.

5795. IV. 14-én Pajor vett részt a munkán.

5795. V. 5-én amikor a páholy „elaltatása" kerül szóba ott van Pajor is. Kármánról a jegyzőkönyv a következőket említi meg: „Kármán ist in Lossonc".

Legérdekesebb az 5793. III. hó 15-iki munka jegyzőkönyve (zur vereiniung in Orient von Ofen.) A megjelentek nevei között találjuk a Kazinczyét, Kármánét, Madáchét, Gyürkyét, Schaffrathét, Kiliánét és a Sigrayét.

Kármán másodfokra emeléséről az 1793. VI. hó 25-iki jegyzőkönyv emlíkezik meg.

A pest-budai szabadkőművességnek a kilencvenes évek derekán kétséget kizárólag Kármán József volt a legjelentősebb alakja. Egyéniségével, kiforrott és a korát messze túlhaladó írásművészetével számtalanszor és sokan foglalkoztak már: mégis a Kármán-kutatások egyéniségének egyik legrejtettebb, kevésbé ismert, de alapos tanulmányozással felismerhető vonásáról a felvilágosodás eszméinek őszinte szeretetéről csaknem kivétel nélkül megfeledkeztek. Kármán az utókor tudatában mint nyelv és stílusreformátor él. Az irodalom és művelődéstörténet még nagy érdemének tekinti azt is, hogy Pest és Buda nagy fejlődését és a magyar-műveltségben elfoglalandó döntő szerepét előre sejtve, minden erejével már a XVIII-ik század végén hitt és küzdött Pest irodalmi központtá emeléséért. De irodalomtörténészeink megfeledkeztek mindmáig arról, hogy Kármán lelkifejlődésében, irodalmi terveinek megvalósulásában minő szerepet játszottak olvasmányai és főként a szabadkőműves páholyban szerzett baráti összeköttetései. Rövid élete és még rövidebb irodalmi pályafutása a főprengő, tervezgető és a jót igazán akaró lélek ké-

pét mutatják. A „Nemzet csinosodásáról“ írott nagyszerű tanulmánya nemcsak ragyogó tollal megírt korkép, de jövőbe világitó utmutatás, program egy megértebb, „emberibb“ és magyarabb nemzedék számára. Bátran leleplezi kora hibáit, az önszédítés tetszelgői ellen prófétai haraggal kel ki, az irodalom kezdő sikerei feletti örömtől óva int, mert fél, hogy „a magaszeretet erőt vesz ott, ahol önnön belső titkos ítéletünket sok csalfa száj visszahangoztatja.“* Iróink „megbocsáthatatlan hibájának“ tartja, hogy „kényeztetik nemzetünket.“ Az írói hízkelés Kármán szerint nemcsak a művészi méltóság lealacsonyítása, de ön- és nemzetcsalás is egyuttal. Majd felsorolja az igazi nemzeti irodalom és műveltség fejlődésének akadályait és feltételeit, végül pedig szomorúan mutat rá arra az elhagyatottságra és egyedülvalóságra, amelyben a nemzete jobb jövőjén töprengő író él. „Utóljára halasztottam írja Kármán azt az akadályt, melynek ott fenn is helyet találhattam volna és amellyel most lezárom azoknak elszámolását; a literátorok kevés becsülete. Igaz, hogy az egyező lépésekkel szokott járni a tudományok beasülésével és igaz az is, hogy nem szokott mindenkor elmaradni a becsület az érdemtől. De ki lesz hazánk fia közül, aki reá vegye magát arra, hogy a tudományoknak életét és egész erejét felszentelje, ha arra reá sem látszatik ügyelni a haza. Ha meggondolja, hogy a háládatos Anglia királyai mellé teszi tudásainak hamvait, piacain a nagy vitézek állóképei irányában fénylenek litteratortorainak monumentumai és mi itt nem is olvastatunk.

Mi légyen a valóságos literátor ezen elmélkedésünkbe sokszor széljelhányt jegyzéseim eléggé mutogatták. Nem kíván az külső és hangból, vagy apróságból való becsülést, amely felett nagy lelke felemelkedett, hanem ami ennél ezerszer többet ér: a szívek becsülését, amelyet könnyen adhatjátok és örömet adhattatok.

Az igaz literátor hozza le, mint egy második Prometheus, az égből a bölcsesség szép világát; az terjeszt a nemzetekre dicsőséget és virágozást és közboldogságot, az teszi a jobbágyot meggyőződésből való kész engedelmű jobbaggá, az uralkodót a szívek uralkodójává, az embert emberré. Az vezeti végre a népet a józan értelem kötelein a maga kötelességeire és a szív édes láncain a maga boldogságára.“

Kármán vallomásai írói hivatásáról és nemzete „csinosodásának“ feltételeiről igazi szabadkőműves vallomások. Saját lelkén át világítanak a szövetség akkori célkitűzéseibe: a XVIII-ik század nagy illúziójának az „emberi boldogság keresésének“ akkor még tisztán ragyogó utópiájába.

Kármán rövid élete éppen akkor lobban ki, amidőn „testvérei“ egyrésze a bitófák árnyékában várja a nemzet elnyomóinak kérelhetetlen ítéletét. Nem valószínűtlen, hogy Kármán szintén Martinovics táborába tartozott. Nagyon sok jel vall erre. Korai halála talán a börtöntől, talán az akasztófától mentette meg őt, akiről sokáig azt hitték, hogy Bacsányihoz hasonlóan, a társadalmi állapotok forradalmi megváltoztatására tör.

Igen érdekes és jelentős szerepet tölt be a pest-budai szabadkőművesek életében Báró Schaffrath, a pesti piarista gimnázium igazgatója. Lelkes szabadkőműves. Majdnem minden munkán résztvesz, terveket sző, buzdítja a fiatalabb „testvéreit“, írókat ajánl felvételre és lelkesedésében odáig megy, hogy egy alkalommal, amidőn a páholy új helységrzésének ügye nem volt elintézve a szabadkőművesi „munkák“ megtartására a piarista gimnázium egyik helységét ajánlja ideiglenesen fel.

Schaffrath felajánlását az I. kötet 76-ik oldala őrizte meg; ahol az 5789

*Bp. 1879. I. kötet 84–85 oldal.

(1789) VI. 19-iki gyűlés második pontjaként szerepel: „Die am 26-ten festgesetzte □ wird aus Ursach des verändernden □ quartiers in den Piaristen Haus abgehalten.“

Schaffrath buzgalma és bátor szabadkőművesi tevékenysége nagyon meglep mert hiszen a pápa rendeletei határozottan tiltották a páholyokba lépést minden katolikus és így elsősorban a papok számára. Ennek ellenére úgy ő mint egyik kolozsvári rendtársa tagja a szövetségnek. Schaffrath ajánlja felvételre Csapodi Gábort és Nagyváti Jánost 1788 november 21-ikén.

Nagyváti a páholy 1789-ben veszi fel.

Ugyancsak Schaffrath révén kerül a szövetségbe Horvath Ádám Kazinczy barátja is. 1789 január 4-ikéről őrizte meg a jegyzőkönyv a következő adatokat: „Ein gleicher an H. W. Schaffrath geschriebener Brief der Profanen Adam Horvath wurde ebenfalls vorgelesen, weil er aber hier orts unbekant ist die Balotta wird weitem verschoben (?)“

5789 (1789) X. hó 16-ikán ismét szóba kerül Horváth. „dem profanen Adam Horvath, — irja a jegyzőkönyv — für welchem die Br. Szombaffalvi Nemes und Magyar... geleistet haben, und von welchem noch in einer am 4-ten des IX-ten dieses Jahres abgehaltener Versammlung ein Meldung gelesen ist werden durch die B. Magyar die frag. puncten... — und Helleuchtend auslener Balottirung zugestellet.“

1789 november 18-ikán Horváthról a következők állanak a jegyzőkönyvben: „Sind die gewöhnlichen Puncten des Suchenden Profan Adam Horvath vorgelesen, und dadie Balotta helleuchtend ausfil, so ist der 19. des XI. um 6 Uhr bestimmt zu seiner aufnahmen.“

A felvételt a páholy 5789 nov. 19-ikén tartja meg. Erről a következőket jegyezte fel a jegyzőkönyv: „A. Horvat, Georgs Sohn, 29 Jahr alt, geboren zu Kömtöd in Comaromer District..., Reform. Religion, advocat und zugleich Inginieur, adelichen Herkunft in Begleitung des — Bruders... in unseren Tempel eingeführt und nach standhaft ausgestandener Prüfung zum Bruder Lehrling und Ritter des freimaurer Ordens aufgenommen und brüderlich gegrüßt.“

Horváth felvétele után nemsokára nyelvháboru tör ki a testvérek között. Sokan követelik, hogy a magyar nyelv legyen a páholy hivatalos nyelve, de a többség a némethez ragaszkodik, a vitát végül 1790 május 14-én a következő határozattal zárják le. „Multorum F. F. voto exaptato □□ latino idioma fia celebrazione determinata existente, versionem Ritualis germanici in Latinum requisiti F. F. Szatmári et Nagyváti in se assumserant.“

A páholy nevét is ennek megfelelőleg hol Groszmuthnak hol Magnanimifaszknak írják.

A pesti „Groszmuth“ páholy tagja Cornides Dániel, a kiváló történész a diplomatika tanára is, aki minden valószínűség szerint a Felvidék valamelyik páholyában nyert felvételt. Nem lehetetlen, hogy rózsakeresztes is volt. Erre mutat álneve, melyet rendes nevével együtt a déghi rózsakeresztes iratok között kaptam: a „Kidron de Alenides“. A pesti páholyban már rózsakeresztes múltjával szakított. Egy páholyban dolgozik Baritzsal a pesti egyetem statisztika professzorával továbbá Hoffmann Lipottal a német és Kreil Antallal a filozofia tanárával.

Kármánon, Pajoron, Schaffrathon és Kovachichon kívül Madách Imre egyik öse Madách Gáspár is jelentős szerepet játszott a pest-budai szabadkőműveség életében. Felvételéről ugyancsak a déghi Festetich levéltár I. számú kötete nyújt felvilágosítást (158-159-ik oldal). A jegyzőkönyv felvételéről a következőket őrizte

meg: „Vornach auch der freude Suchende Alexander, Sohn des Johann Madách alt 32. Jahr. geboren den 21 Juny 1757 (1), Katholischen Religion, adelicher Herkunft, gebürtig zu Alsó-Sztregova im Nograder Komitat, fiscal der erstbesagten Komitat, bisher in Keinem bekantem, oder unbekanntem Bruder aufgenommen, von Niemandem gereizt, noch gelokt, sondern aus wahrem Eifer hieher, gekommen, und daher vermittelt der Ballotirung gewählt als Freymaurer Ritter, Lehrling und Mitglied dieser sehr ehrwürdigen □ genannt zur ersten Unschuld aufgenommen werden ist.“

Madách Sándorral együtt veszi fel az „Első ártatlansághoz“ címzett páholy Széplakit is Losonc megyéből.

A szavazás eredménye: „9 fényesen világitó“ golyó.

Madáchi Sándor egyike lesz rövidesen a páholy leglelkesebb tagjainak. Később jelentős fiziségeket is visel. Nevét legkevesebb 30 helyt is megőrizte a dégi levéltár első kötetében elhelyezett páholyjegyzőkönyv.

Ugyancsak a pesti páholyba óhajtott bejutni Martinovics Ignác egyik testvére is, de a páholy 1787 december 10-ikén a következő határozattal utasítja vissza felvételi kérését: „den vorgeschlagen Martinovics wird mit seinen Gesuch insolange abgeworfen, bis er sich durch verbesserte Sitten und einen regelmässigen Lebenswandel zu einen würdigen Candidaten werden gebildet haben.“

Ugyanennek a gyűlésnek jegyzőkönyve tesz említést Podmanicky híres párisi beszédéről*, amelynek megküldését köszönettel veszi tudomásul.

Nem érdektelenek a dégi levéltárban fenmaradt pénztári jelentések, látogatási könyvek és a könyvkölcsönzésekről történt, feljegyzések sem. A látogatási könyvnek Kazinczról szóló feljegyzéseit már említettük. Érdekesebb látogatok még kivülről Fessler és Martinovics is, akiknek neveivel először az 1787 VII. 14-iki jegyzőkönyvben találkozunk. Mindkettő után a következő sajátkezű megjegyzés áll „professor von Lemberg.“

A „Groszmuth“ látogatási könyve Blumauer nevééről is megemlékezik. A páholy vendégtagjait mindig Biner fogadta. Blumauer révén remélik a bécsiekkel való szorosabb összeköttetés megteremtését is.

Íme néhány adat a látogatási könyvekből:

1789. I. 23. Martinovich.**

1789. II. 13. Martinovich (ugyanekkor a rendes tagok közül megjelent Schaffrath és Lackovich is).

1789. II. 17. Martinovich.

1789. II. 26. Madách.

1790. VII. 18. Madách.

1790. VII. 12. Martinovich.

1790. VII. 21. Madách.

1790. IX. 24. Franc. Kazinczy, Máriássy stb. (Ugyanezen gyűlésen résztvevő Nagy Váfi és Schaffrath is).

1790. X. 1. Orpheus Kazinczy.

1792. VI. 13. Sigray.

A VI. kötet 224-ik oldalán 1795. február 11-iki jelzés alatt szerepel Verseyhy mint expaulinus, Kazinczy és Bulyovszky

* Podmanicky. Discours prononcé le jour de St. Jean 578 dans la loge de la Réunion des Étrangers.

* Az aláírások mindennütt sajátkezűek.*

A VIII-ik kötet 5-ik oldalán Kármán József mellett Berzeviczy Gergely, Sigray József és Haller aláírásaival találkozunk.

Mint érdekességeket említhetjük fel azt a levelet, amelyet Kovács Márton dr. írt egyik szabadkőműves barátjához felvétele érdekében. Ez a levél jól mutatja azt a vonzó hatást, amelyet a szabadkőművesség a kor intellektueljeire gyakorolt. A levél 1794 május 24-éről Érsekújvárról kelt.

„Ezen levelemnek fő tzejlja,* írja Kovács a barátság, de másodsor az, hogy ígért barátsága szerint kérem alázatosan ne sajnálja fáradságát, engem azon Nemes és bölts, Szabad Rendnek bejelenteni, hogy énnékem alázatos kívánságom a volna, hogy engemet is méltóztatna azon Rend Tagjává bé venni még pedig mostanában minthogy sok időktől fogva ez feltett tzealom volt. Kérem pedig szeretettel ne mulassza el ezt mindjárt tselekedni, én is valaha kívánom vissza szólni. Irja meg pedig ha lehet hogy circifer mikor igyekezhetném vissza, hogy arra keresztül menvén tzealomát mennél hamarabb elérhetném.“

Végül így fejezi be levelét: „Ismét kérem pedig méltóztasson a dolgomat a Rendnél el intézni hogy bé mehessek mert ha azt el nem érhetem ollyba tartson mintha semmiben sem boldogultam volna eddig, mert a mi engem vigasztalni foghat ha ollyan bölts és józan férfiak barátságába juthatok, mert nékem így is egyéb dologban semmi megnyugvásom nincsen.

Ezzel maradok

Kedves Barátom Uramnak igaz barátja
Kovács Mihály.“

* A levelet egykori helyesírásával közlöm.

TOLSZTOJ SZAVAI

Azért élek, hogy betölthessem akarátát annak, aki engem a világra küldött. Az ő akarata pedig, hogy elkem a szeretetben a tökéletesség legmagasabb fokáig emelkedjék és elősegitse ezzel az emberek és a világ minden más lénye közötti összhangot.

*

A vallás nem véglegesen leszögezett hit valamilyen természetfölötti dolgokban és nem bizonyos imák és szertartások szükségességében áll. Nem is az, amit róla némely tudósok gondolnak, hogy a tudatlan középkor babonáinak maradványa.

*

A mi számunkra az igaz vallás a kereszténység azokban a tanításaiban, amelyekben nem külsőségei, hanem alapvető szabályai révén egyezik azzal, amit a Brahma-hit, Konfuciusz és Tao tana, a zsidó vallás, a buddhizmus és az izlám egyaránt tanítanak. Ezek a törvények egyszerűek és könnyen megérthetők. Abban állanak, hogy van egy Isten, ősforrása minden lének; hogy ennek az ősforrásnak egy része az emberben él és hogy az ember ezt a részt maga csökkentheti, vagy nagyobbíthatja; hogy e rész nagyobbítása érdekében az embernek el kell fojtania szenvedélyeit és növelnie kell magában a szeretetet; s hogy a gyakorlati módszer ennek megvalósítására: viselkedj úgy másokkal szemben, ahogy kívánsz, hogy veled szemben mások viselkedjenek.

*

Minden ember egyenlőségének elismerése Isten előtt föltétlen alaptulajdonsága minden vallásnak.

*

Nincs veszedelmesebb dolog az emberek számára, mint az, hogy rossz helyzetük okát nem saját magukban, hanem a körülményekben keresik.

*

Nincs világosabb dolog, mint az hogy, ha minden nép a legjobb népnek és minden állam a lehető legjobb államnak tartja magát, akkor mindannyian durva és káros tévedésben leledzenek.

*

Művelt emberek tudhatnák már, hogy minden háborúnak olyan okai vannak, amelyek egyetlen ember életét meg nem érik.

*

Az utolsó ítéletben, a pokolban, örök szenvedéseivel és ördögeivel, a paradicsomi örök üdvösségben — ilyen életben a halál után nem hiszek; de az örök életről, a megfizetéséről itt és mindenütt, most és mindenkor olyan szilárdan meg vagyok győződve, hogy gyakran le kell győződnöm magamban a vágyakozást a halál és a más életben való újjászületés után; én hiszek abban, hogy minden jótett örök életem igaz boldogságát növeli meg és hogy minden rossz tett megkisebbiti azt.

A „Gömör“ páholy megvilágítása

Mult számunkban röviden már hirt. adtunk a szlovenszkoji „Gömör“ páholy életrekeltéséről. Most a csehszlovákiai szk.-ség kitünő közlönye, a „Die drei Ringe“ a páholy megvilágításáról magyar nyelvű cikkben is beszámol, mely röviden kiterjeszkedik a szlovenszkoji páholyok államfordulat utáni történetére is. Itt közöljük a cikknek erdélyi testvéreket is érdeklő részleteit:

— A volt Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy egykori kötelékébe tartozó szlovenszkoji páholyok közül az államfordulat után csak hat maradt meg és pedig: a „Testvériség“ és „Verschwiegenheit“ Pozsony, a „Felicitas“ Besztercebánya, a „Phönix“ Losonc, a „Resurrexit“ Kassa és a „Zips unter der Tátra“ Késmárk keletén, akik mind a „Lessing zu den drei Ringen“ prágai német nagypáholy védelme alá helyezkedtek.

A nagy világtérés után a szk.-ség a tespedő lelkekbe ismét életet kívánt vinni s így egymásután feléledt a „Caritas“ Eperjes, a „Pro Libertate“ Beregszász, a „Kárpát“ Ungvár keletén. A pozsonyi „Veritas“ teljesen új alapítás. Ehhez a 10 szlovenszkoji a „Lessing zu den drei Ringen“ nagypáholy védelme alatt dolgozó páholyhoz csatlakozott 1936. február 29-én a rimaszombati „Gömör“ és március 1-én a munkácsi „Progressio“ páholy s így jelenleg Nagypáholyunk kötelékébe 12 szlovenszkoji, az egész Köztársaság területén pedig 34 szk. páholy tartozik.

— A „Gömör“ a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy védelme alatt igen szép eredménnyel dolgozott egészen a világháborúig. A zavaros és nehéz körülmények közepette azonban, részben a ttv. elköltözése, részben elhalálása miatt, a régi „Gömör“ elaludt. Tagjai közül a Köztársaság területén csak az elaggott Loysch Ödön él, aki a régi

„Gömör“, megmaradt iratait és egyéb emlékeit a megvilágított új „Gömör“nek átszolgáltatta. Így az új páholy a réginek egyenes örököse. Az új „Gömör“ páholy felélesztése első sorban a losonci „Phönix“ páholy érdeme. A Rimaszombat és környékéről jelentkező keresők közül kilencet avatott be a tv.-i láncba, akik mind a kir. művészet terjesztésének lelkes apostolai.

Ilyen körülmények között érkezett el 1936 február 29-ike, amikor is a „Lessing zu den drei Ringen“ nagypáholy védelme alatt a „Gömör“ ünnepélyes megvilágítása megtörtént.

Az ünnepélyes diszmunkára eljött a nagypáholy megbízásából és képviselőben Z. L. hat. h. Nagymester tv. és Dr. F. V. h. Nagytitkár. Az ünnepi munkán mint vendégek résztvettek: Dr. K. J. fm. tv. vezetése alatt a „Felicitas“ 10 tv. tagja, a „Resurrexit“ megbízásából Dr. F. Z. és dr. G. M. ttv., a „Hid“ páholy képgiseletében P. J. tv., az amerikai Aquelonga 906 Stapleton N. Y. nevében dr. A. H. tv. és a „Phönix“ páholy összes tagjai, számszerint 65-en.

A Gömör p. ünnepi megvilágítása a Phönix p. műhelyében folyt le, melyet ez alkalomból virággal és fenyőlombbal ékesítettek föl. A Nagypáholy méltóságos és megkapó szertartását Z. L. 4. Nm. tv. vezette és ennek keretében átadta R. H.-nak, a Gömör első, fogadalmat tett új főmesterének a t. és t. szks páholy összes jelvényeit és felruházta egy szks páholy jellegével. és összes jogaival. A remekbe készült alapító oklevelet dr. F. V. h. Ntitk. hozta magával s felolvasás után megörzés céljából átadta a Gömör főmesterének. Majd következett a megvilágított páholy első törvényes I. f. munkája, amikor is ékes és meleg szavakkal üdvözölték a Gömört és munkájához sikert és áldást kívántak. . .

A beérkezett 35 darab üdvözlő tábla és távirat között ott volt a „Les-sing z. d. d. R.“, a csehszlovák Loza Velika, a wieni német Nagypáholyok, valamint a volt Magyarországi Symb. Np. üdvözlöte is.

A megvilágítás emlékére, hálájának és önmagának megbecsülése jeléül a Gömör tiszteleti tagjával megválasztotta: Dr. S. E. Nm., Z. L. h. Nm., dr. F. V. h. Ntitk., dr. S. B. fm., dr. K. J. fm., S. L. titk., F. Z. tyt.-eket. — Ezután a ritka és a maga nemében páratlanul szép szks munka véget ért.

Az ünnepi munkát diszvakolás követte. Az első pohárköszöntőt az állam-

főre és a Köztársaság virulására Z. L. h. Nm. tv. mondta, amikor egyuttal felavatta a P. J. m. tv. által a Phönix-nek felajánlott drágaművü ezüst Benediszserleget is. Méltatta dr. Bene Ede elnök érdemeit és nagy sikereit és követendő mintaképtül állította oda a ttv. elé, mint olyan férfiut, aki nemcsak a műhelyben, de a profán életben is mindig megtette szk. kötelességét.

A felejthetetlenül szép est gazdag emlékeivel a késő éjjeli órákban oszoltak szét a mindenfelől egybegyűlt ttv. azzal, hogy fokozott mértékben kívánnak ezen-tul is szk. kötelességeiknek eleget tenni.

LANCVERS

(Fölvételi munka után.)

Irta: Sch. L. tv.: (Phönix □, Losonc)

A munkánk tárgya durva kő,
Csiszoljuk, fúrjuk nagyszerényen...
S az épület, mit ősök régen
Kezdték, immár falakba nő.

Nehéz a munkánk, sok a baj.
Egy ember azt el sohse végzi.
De összefogva, — kiki érzi —
Mienk a végső diadal.

Hisz célt csak egyesült erő
Érhet, ha égi láng heviti
S hitét az ősoktól meríti
S egyet akar sziv s agyvelő.

Építsük hát a szent lakot,
Hogy a világ ámulva lássa,
Mit tud testvéri lánc varázsa
Alkotni: szépet, jót, nagyot.

S ti, frigyünk egy-egy láncszeme,
Kitartsatok hitben, erényben,
Hogyszent munkánkban megsegéljen
Világ Építő Mestere.

Akárhová tekint szemed,
Mindenki harcol, küzd, marakszik.
Békót kovácsol s dúl a vakhit,
Sorvasztva a bús lelkeket.

Ha ember vagy, kell küzdened,
Tűrnöd, vesződnöd, tülekedned,
Hisz ez értelme éle'ednek,
Jelentve harcot, kint, sebet.

És mi a dija — kérdezed —
E szüntelen viaskodásnak?...
A harcosok babérja vágnak,
Ezért vért ontva, meleget.

Ti harcrakészek, szóljatok,
Van-é tusánknak méltó bére?...
A visszhang zúgja: „Béke, Béke“...
Fel hát: ezért harcoljatok.

Mindenki hirre, névre
Szert nem tehet e földön;
De munkahelyet kérve,
— Hogy hivatást betöltsön, —
Baráti körben élhet
Nagyhasznosan, testvérek.

Rám, testvérláncba avatott
Bölcs férfi ily mondást hagyott:
„Bár dómépiió nem leszek,
Mint mester követ véshetek.
S ha jó én erre sem vagyok:
Habarcstól mégis hordhatok.“

BELFÖLDI SZABADKÖMÜVESSÉG

A HORIA páholy megvilágítása Arad kel.-én. Április 4-én Arad keletén a romániai szkves életnek igen nevezetes eseménye zajlott le. Ezen a napon világosodott meg a Jánosrendű szkveségnek egy új műhelye, a HORIA.

A Concordia páholynek 26 tagja alapította ezt a páholyt, amelynek hivatalos nyelve román.

A megvilágítás lélekemelő ünnep keretében folyt le. Valamennyi erdélyi és bucurești-i Jánosrendű páholy képviseltette magát, úgy, hogy az ünnepen kb. 120—130 testvér vett részt.

Miután S. L. Nagymester tv.-t betegsége akadályozta a megjelenésben, a munkát G. L. helyettes Nagymester tv.- vezette körültekintéssel és mély bölcsességgel. Mélyen szántó beszédben rámutatott a szkveségnek és különösen az ujonnan alakult páholynek fontos szerepére Románia életében s eredményes munkát kívánt az új páholynek. A Nagykancellár tv.- felolvasta S. L. Nagymester tv.- szózatát az új páholyhoz, amelynek bölcs hangja és költői szépsége mélyen meghatotta az ünneplő tv.-eket.

Ezután az összes Jánosrendű páholyok főmesterei üdvözölték igen nagy szeretettel a HORIA-t, a V.E.N.É.M.-ének áldását kérve munkásságára.

Az üdvözlésekért P. B. tv.-, az új páholy főmestere mondott nemeshangú, emelkedett szellemű beszédben köszönetet s átvette G. L. helyettes Nm. kezéből a pátenst.

Igen nagy hatással volt a tv.-ekre R. S. főszónok tv.- és Sz. Zs. h. Nm. tv.- ünnepi beszéde.

A „Labor“ skót szertartású román nyelvű páholy megvilágítása Cluj kel.-én. A.M.: L.: N.: R.: Nagytanácsa, 1936 március 4-én hozott határozatával jóváhagyta a Cluj Keletén működő „Labor“ skót szertartású román

nyelvű □ megvilágítását. A „Labor“ □ megvilágítását és a □-tiszték beiktatását a Nagypáholy nevében R. V. 33. tv.-, a Skót Rend romániai nagytitkára végezte. A „Labor“ □ március 21-iki munkáján dr. P. G. tv.- az „Unio“ □ tagja tartott szép, magasra szárnyaló előadást a „Testvériségről“. A „Kir.: Műv.:“ a Labor □ megvilágításával újabb erősséget nyer Cluj kel.-én.

AURORA. Brassó keletén e hó 20-án a rendes munka keretében szólt fel a vendéggént megjelent dr. J. J. tv.-, az Unió főmestere. Bejelentette, hogy az összes erdélyi Jánosrendű páholyok megbizásából jelent meg s kihangsúlyozta, hogy a tv.- páholyok milyen nagyra értékelik az Aurora főmesterének rendkívül hasznos és céltudatos munkáját. Szívből fakadó és lélekkel telt szavakkal állapította meg, hogy K. S. főmester tv.- mennyi odaadással, milyen céltudatossággal, milyen törhetetlen aktivitással és áldozatkészséggel teljesíti szk. kötelességét és átadta neki a páholyok elismerését és figyelmét jelképező megemlékezést, kihangsúlyozva azt az erős akaratot, hogy az Aurorát ebben a munkában az összes páholyok támogatni fogják. K. S. főm. tv.- meghatottan vette át a páholyok figyelméről tanuskodó megemlékezést, fenntartva magának azt a jogot, hogy úgy fogja annak hasznát venni, ahogy szkves lelke azt sugálja. Ugyanezen a munkán tartotta meg előadását M. J. tv.-: »A Barcotaságról általában és a falu tükrében« címmel. Az előadást magas szivonalon álló és a falu problémáját mélyen felszántó vita követte.

HUMANITAS. Április 17-én ünnepi munkája volt a Baia-Mare keletén dolgozó Humanitasnak. A második és harmadik foku munkán díjmelésben részesült O. A. érdemes tv.-ünk, aki

komoly munkát fejtett ki a páholy-életben. Az első foku munkán pedig befogadták dr. F. M. tv.-t, az alvó Tisza páholy tagját, majd négy új szemet kapcsoltak a láncba: M. M., B. S., R. L. és V. S. tv.-eket. Ugyanennek az ünnepi munkának keretében adta át a páholy főmestere emelkedett

szellemű beszéd kíséretében a páholy jelvényeit a Humanitas tb. főmesterévé választott dr. J. J. főmesternek és a páholy tiszteleti tagjává választott H. B., H. P. és B. F. testvéreknek, az Unio tagjainak, akik érdemes munkát végeztek a páholy alakításakor. A lelkeshangu munkát vakolás követte.

H I R E K A N A G Y V I L Á G B Ó L

SVÁJC

Lankad Svájcban a szabadkőművesség ellenségeinek ereje. Amint a Genfben megjelenő *Bulletin de l'Association Maçonnique Internationale* írja, a szk.-ség svájci támadóinak ereje láthatóan lankadt az utóbbi időben. Ebben része lehet a német nemzeti szocializmus svájci tulkapásainak, de minden bizonnyal szerepe van azoknak a bírósági ítéleteknek is, melyek rövid pár hónap alatt több ízben megbélyegezték a szk.-ség rágalmozóinak propaganda módszereit. A félrevezetett közönség felvilágosítására a svájci nagypáholy elhatározta, hogy hivatalos lapját január elsejétől fogva többezer példányban díjtalanul fogja terjeszteni olyan nem szabadkőművesek között is, akikről föltehető, hogy szk. ellenes állásfoglalásuk félreértésből fakad és tévedésük belátása után ennek következményeit loyálisan le is vonják.

Az általunk is már többször említett népszavazási indítvány mely a szk.-ség betiltását kívánja Svájc területén, előreláthatólag nem kerülhet szavazásra az év vége előtt. Az is kérdéses, hogy a jövő év e ején szavazásra kerül-e, mert a szövetségi tanács még nem döntött a kérdésben, sőt a jelen ülészak tárgysorozatára sem tűzte ki ezt a kérdést. Az indítvánnyal kapcsolatban 168 genfi, protestáns hitű testvér, akik jelentős részt vesznek a svájci protestántizmus egyházi életében, az egyház

konzisztóriumához fölterjesztést intézett, melyben idegenkedésének ad kifejezést azért, hogy a konzisztórium több tagja, sőt lelkészek is aláírták a szk.-ség elleni népszavazást kérő iverket. A terjesztéshez mellékeltek a svájci nagypáholy által elfogadott alapelvek szövegét, melynek alapján megállapítják, hogy a népszavazást kérő iverk aláírói ellentétbe kerültek a svájci protestánsok nemzeti egyházának elveivel is.

FRANCIAORSZÁG

Egy kiváló szk. testvér halála. A párisi „Chaîne d'Union“ szk. folyóirat beszámol Armand Bedarride testvérnek, a kiváló szk. írónak haláláról. Armand Bedarride, aki hetvenegy éves korában Marseille-ben halt meg, egyike volt a francia szk.-ség legkiválóbb szellemi vezetőinek. A *Grand Orient de France* benne nemcsak egy érdemes testvért, hanem a királyi művészet egyik legkiválóbb munkását vesztette el, aki az utóbbi idők francia szk. teoretikusai és írói között is kiváló szerepet játszott. Bedarride a francia szk. folyóiratok rendes munkatársai közé tartozott, ezenkívül egész sor értékes művet adott ki a szk.-ség elméleti kérdéseiről. Legkiválóbb szk. könyvének a *Les Théories politiques et économiques vues à la lumière de principes maçonniques* („A politika és a közgazdaságtan elméletei a szk. elvek szemszögéből tekintve“) című könyvét tartják.

ÍRORSZÁG

Mozart szabadkőműves cantatájának kézírata. Az írországi nagypáholy könyvtára nemrég megszerezte Mozart „A barátság dicsérete” című nyilvánvalóan szk. cantatájának kéziratát. Mozart egyik híres angol életrajzírója, Edward Holmes szerint ez a cantate a nagy zeneszerzőnek hatyudala is volt. Mozart ugyanis a cantatét 1791 november 15-ikén végezte be s még a szk. tiv. egy csoportja Mozart személyes vezetésével előadta azt egyik bécsi páholy felavatásánál. Két nappal később a nagy zeneszerző halálos betegségre esett. A cantate szövege kimondottan szk. szöveg.

KINA

Magyar szabadkőművesek Sanghaiban. Sanghaiban élénk szk. élet van és egyik páholyának, melynek főmestere magyar nyelvű levelet intézett hozzánk, igen jelentős részben magyar tagjai vannak. „A mi □-unk létezéséről — mondja a levél — biztosan tudomástok van. A fele magyar és a másik, nagyobb fele osztrák. De van norvég, hollandi és francia tagunk is. Kinai tagunk nincsen, de más páholyuk kinai tiv. sokszor ellátogatnak a mi munkánkra. A □-élet nagyon érdekes, mert öt különböző konstitúció dolgozik együtt és azt hiszem belátható időn belül megjön a hatodik, a kinai nagypáholy is, amiről azonban egyelőre semmi pozitívum nem írhatok”

EGYESÜLT-ÁLLAMOK

Feloszlott a Los-Angeles-i „Acacia” páholy. A Los-Angeles-i német nyelvű „Acacia” páholy, melyben amerikai magyar tiv. is részt vettek s amelynek szép munkájáról Arthur Schramm fm. tiv. hozzánk intézett tudósításai nyomán, mi is beszámoltunk, feloszlott.

KÖNYVISMERTETÉS

Maurice Cock: Les Secrets de la Franc Maçonnerie. (Brüsszel, 28 Rue du Noyer — A szerző kiadása.) Rövid összefoglalás ez a könyv, melyben a szerző nagy tömörséggel és biztos adat-tudással számol be a szabadkőművesség történelméről, erkölcsstanáról és állásfoglalásáról szociális, vallási és politikai kérdésekkel szemben. A könyv címének — „A szabadkőművesség titkai” — csak egyetlen fejezet felel meg, melyben a szerző ezeket a „titkokat” a kellő jóérzéssel, észszerűen, világosan és a megértetésre alkalmas módon magyarázza meg. A könyv egész sor idézetet közöl illetékes szk. írók műveiből, s az idézeteket tárgyaik szerint fejezetekre osztja, mindenik fejezetet bevezetéssel és kellő kommentárokkal téve egységes egészzé. Bár a fősúlyt a szerző a belga szabadkőművességre helyezi, könyve mégis nagy szolgálatot tehet azok számára, akik bármilyen területen harcot folytatnak a szabadkőművesség védelme érdekében.

KIADÓHIVATALI KÖZLEMÉNYEK

Akiknek a „Humanitas”-ra vagy hirdetésre előfizetési hátralékuk van, továbbá is Vikol Kálmán bankigazgató címére Cluj, Banca Ardeleană (Erdélyi Bank és Takarékpénztár) utalják át, „Humanitas”-jelzéssel.

A kiadóhivatal profán címe tovább intézkedésig: Benkő Gábor Cluj, Str Bisericei Ort. Rom. 2/b.